

Kıbrıs Sorununda DENKTAŞ Faktörü

Tülay ÖZÜERMAN^(*)

Türkiye'nin AB üyeliğine giden yolda Kıbrıs'la ilgili Gümrük Birliği'ni imzalarken başlayan tavizkar süreç, belli tarihlerle sıkıştırma politikalarıyla Türkiye ve Kıbrıs Türk halkı aleyhine işlerken, Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar umut ettiğinden fazlasını şu durumda bile almış bulunuyor.

AB, Türkiye için olmazsa olmaz noktasına taşındığından bu yana, yeterince önemsenmeyen bazı konular var. Kıbrıs bunlardan birisi. Herkes hiçbir zaman çözüme bu kadar yaklaşılmadığından söz ediyor. Çözümün kendisi, nasıl olacağından daha önemli duruma getirildi. Türkiye uzun süredir bir oyunun içinde.

Başkan Clinton'ın Türkiye'ye ziyareti sürecinde hazırlanan senaryo, süreç içerisinde olgunlaştırılarak hızlı çekim bir filme dönüştürüldü. Deprem sonrası psikolojimizle yaratılan dostluk havasının ardından yaşananlara barksak, özet: Türkiye hâlâ Avrupa Birliği'nden gün almak için bekliyor. Fakat kısa sürede Kıbrıs sorununu çözmesi için dayatan bir AB ve BM var. Bunun anlamı Rum kesiminin, dolayısı ile Yunanistan'ın arkasında uluslararası bir kamuoyunun olduğudur.

Türkiye'nin baskı, Yunanistan'ın destek gördüğü bir süreç...Yunanistan hedefine nihayet ulaştı. Neden?.. Çünkü ezelden beri yapmak istediği konu-

^(*) Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi;Siyaset Bilimci

yu iki toplumun sorunu olmaktan çıkarıp, toplumlararası görüşmelerle sonuca bağlamaktı. Çok önceden hazırlamış olduğu destekleyici bir kamuoyunun arkasında olduğunu bildiği için bu kartı hep ileri sürdü, ancak Türk kesimi haklı olarak reddetti. Ancak, gözünü AB bürüyen siyasal partiler iktidara şöyle ya da böyle tutundukça, önemli hatalar yapıldı, yapılmaya devam ediliyor.

Kıbrıs'ta çözüm planının çok uzun sürede olgunlaştırıldığı belli. Biri olmazsa diğeri, plan yok, planlar var. İktidar deneyimi olmayan bir hükümetin oluşturulma aşamasında ve kısa süre içerisinde sıkıştırılarak ve AB'ne tarih verileceği vaadi ile Türkiye, Kıbrıs ile köşeye sıkıştırıldı. Kaç başlı olduğu belli olmayan, birinin dediği diğeriyle tutmayan, iktidara nasıl geldiğine kendisi de şaşkın 58. hükümetin çözüm konusunda ısrarı ve sayın Denktaş'a karşı takınılan haddi aşan tavır nedeniyle yaratılan gerginliğin gölgesinde tavizsiz bir çözüm umut edilebilir mi?.. Üstelik hemen şimdi dedikleri Kıbrıs halkının üçte birinin yer değiştirmesi ve toprak kaybı üzerinden bir çözüm..?

Nedir bu yangından mal kaçırıcısına telaş?.. Yıllara yayılmış sorunları, günlere sıkıştırılan baskı ile çözenin anlamı ne?.. Niçin hükümetin kurulması ve netleşmesi beklenmeden düğmeye basıldı?... Bu sürecin hızlandırılması kime, kimlere ne gibi yararlar sağlar?.. Tüm bunlar Avrupa'nın Türkiye'yi yanında istemesinin mi göstergesi?.. Türkiye'nin gelişmelere temkinle yaklaşmasında ve mümkün olduğunca çok soru sorulmasında yarar var.

Rum kesiminin tezi daima Türk kesimini tanımamak, korunmaya alınmış azınlık olarak kabul ettirmek doğrultusunda olmuş ve bu çizgiden hiç ödün verilmemiştir. Türk kesimi adada özgürlük ve yaşam mücadelesini 1963'den bu yana sürdürürken, en önemli kilometre taşı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşudur. Hiçbir devletin tanımadığı bu devlete uygulanan ambargo ve de Güney'e akan dış yardımlar nedeniyle yıllar içerisinde Rum kesimi lehine bir tablonun yaratılmış olmasının nedeni Türkiye değildir. Türkiye Kıbrıs'a el uzatan ve maddi manevi destek veren tek ülkedir. Buna karşın, ada halkı Türkiye'ye karşı ve de yıllardır müzakere masalarında halkın özgürlük hakları için mücadele veren sayın Rauf R. Denktaş'a karşı kışkırtılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye ve Denktaş hedeftedir. Denktaş, Yunan ve Rum kesimince, hakkaniyete dayalı bir çözümde inat ettiği için barış karşıtı ilan edilmekte, ekonomik baskılarla halk giderek Rum propagandasının etki alanına girmekte-

dir. Türkiye'deki ekonomik kriz ada halkına yansımıştır; ekonomik kaygılara Türkiye'nin kısa sürede AB üyesi olamayacağı da eklenince, AB baskısı altında tutulan halka, Güney'le AB'ye girme hayali pompalanırken, bu hayalinin önündeki engelin Türkiye olduğuna inandırma çabaları yoğunlaşmıştır. Öyle ki, Kuzey Kıbrıs halkını çok güzel günler beklemekte, bu güzel günlere ulaşmalarını Türkiye ve Denктаş önlemektedir.

Böyle midir acaba?..Rumların peşine takılarak AB'ne girmek için miydi yıllardır verilen mücadele?.. Özgürlük ve yaşam mücadelesi veren ve tanınma dışında devlet olmanın tüm unsurlarını yerine getirebilen bir ulus, ekonomik çıkarlarının peşinden koşan bir kesimin peşine takılıp, özgürlük idealinden vazgeçebilir mi?..

Kıbrıs sorununu "bir işgal ve göçmenlerin yerlerine dönmesi" olarak algılayan Rum yönetiminin Kıbrıs'ın tek hakiminin kendisi olduğu tezinden kolaylıkla vazgeçebileceği düşünülebilir mi?.. 1960 Antlaşmalarından doğan bir hakkın, Türkiye'nin üye olmadığı hiçbir kuruluşa Kıbrıs'ın üye olmayacağı ilkesinin ihlali ile uluslararası hukuku hiçe sayan bir anlayışın peşine AB elbisesi giydirilmiş pembe umutlarla takılanlar, geleceğin bugünkü koşulları aratmayacağı garantisini nereden alabiliyorlar? Batı Trakya usulü asimilasyonlara zemin hazırlandığını nasıl sezemiyorlar? Daha dün Türk-Rum ticareti yasak iken, bugün Güney'in kapıları niçin açılıyor? Kuzey'de faaliyet gösteren AB yanlısı eylemcilere destek değil de ne?..

Denктаş üzerinde son süreçte Türkiye içerisinden de yoğunlaşan eleştirilerin kime, kimlere hizmet ettiğini sormakta daha fazla gecikmemeliyiz. Kıbrıs, AB'nin oyalama oyununun bir parçasıdır. Kıbrıs'ın çözümü ile Türkiye'nin üyeliği arasında bağlantı kurma kurnazlığı ile Güney'in üyeliğini koşulsuz kabul eden AB'nin çifte standardını görmezlikten gelemeyiz. Problemin aynı üslupta sürdürülmesinin sorumlusu Denктаş değildir. Üslup farklılığı isteyenler kendi tezlerinden bir adım uzaklaşma eğiliminde değildir. Esasen Denктаş'ın tutumu bu üsluba yanıtıdır. Eşit egemenliği savunma konusundaki kararlılığı ile Rum kesiminin şimşeklerini çekmekte haklıdır ancak, Türk kesiminde çakan şimşekler, Türkiye'deki yıldırımlara ne demeli?..

Ne Rum kesiminde, ne de Yunanistan'da tek muhalif ses yok. Yıllardır tanınmalarını önledik, ambargoların altında insan haklarından mahrum ettik, haberleşme özgürlüklerini kısıtladık (KKTC hâlâ Türkiye üzerinden posta gönderip alabiliyor), artık üslubumuzu değiştirelim diyen yok neden-

se?.. Kendi lehlerine kurulmuş düzenin olumlu sonuçlarının keyfini çıkarırlarken, Türk kesimi birbirine düşürülmüş durumda.

Türkiye'nin en yetkili ağızlarını işgalcilikle suçlanacağını ileri sürdüğü Türk ordusunun adada niçin bulunduğu nasıl da unutuldu. Türk askerinin alkışlarla karşılandığı günler sayesinde, Denктаş'ın kararlı tavrı ve eşit egemenlik, kağıt üzerinde kalmayacak sağlam bir ortaklık üzerindeki haklı ısrarı ile bugünlere gelindi. Bugün bir pazarlık gücü hâlâ varsa, bunda Denктаş'ın rolü yadsınamaz. Buna geleneksel politika diyenler, tavizkar olmadık sorun çözülmedi; taviz verirse çözülür mantığını güdenlerdir. Geleneksel denilen tavizsiz politikanın başka alternatifi olamaz.

Çözüm çığlıkları, barış başlığı altında Türk kesiminin tavizi için baskı, yıldırma, ödüllendirme yöntemleriyle desteklenerek atılıyor. Denктаş orada iyi ki var; çözüme evet diyen, fakat baskıya direnen.

Türkiye AB uğruna yaptığı tüm hataları gözden geçirmek zorunda. Aşırı istekliliğin ve kamuoyunda beklenti yaratılmasının faturası çok ağır oldu. Yaklaşan Irak savaşı nedeniyle hayli sıcak günlere gebe olan Türkiye, AB ve ABD'nin ortaklığının bölge egemenliğinin paylaşımına dayalı olduğunu görmek zorunda.

Türkiye'de AB karşıtlığı yok. Bu anlamda ikilem yaratmak ve toplumu karşı karşıya getirmek isteyenler var. Ulusalcı ve karşıtları şeklindeki bölünme küreselleşmenin tüm az gelişmiş ülkelerdeki olumsuz yankısının olağan sonucu. Türkiye'de, AB yandaşları ulusalcılığa karşılar, ancak ulusalcılar AB'ne karşı değil, tavizkar politikalara karşılar. Bunun çok iyi değerlendirilmesi gerekiyor. Ucu belli olmayan sürecin Türkiye'ye maliyetinin asgariye indirilmesi için çaba gösteren kesime karşı, "hemen, şimdi" diye bastırarak çıkar odaklı kesimler var. Ortada belli bir tarih yok, fakat baskıcı çeşitli tarihler var. Engelli koşu, fakat nereye ulaşacağınız belli değil. Hedef var, fakat siz göremiyorsunuz; görebileceğiniz de şüpheli. Belirsiz bir süreç için elde avuçta ne varsa vermek yanlısı olan çıkar motifli azınlığın histeri nöbetinin ülkenin çıkarlarını zaafa uğratmasına izin verilmemelidir.

Türkiye "teslim ol" çağrısına Kıbrıs'ı gözden çıkararak AB'ye gireceği umuduyla evet diyebilecek noktalara kadar gelmemeli. Kıbrıs halkı Denктаş faktörünün elindeki en önemli koz olduğunu görmeli. Denктаş tavizsiz tutumu ile hakkaniyete dayalı olmayan ve aldatmaca barışın önündeki en önemli engel; çözümün değil. Çözüme evet, baskıya ve tavize hayır diyebilecek, direnebilecek bilgi ve birikime sahip.

2000'li yılların sloganı "Barış içerisinde birliktelik"ti hani...? Irak savaşı arifesinde sormak gerekiyor? Hangi barış?..

Aynı süreçte Denктаş, "gelin, Türkiye ile Yunanistan arasında Kıbrıs barış köprüsü olsun" barış çağrısını yaparken, kendisinin halkı ile karşı karşıya getirileceği bir kargaşanın yaratılabileceğini tahmin edemezdi. Barış, kardeşlik, eşitlik masallarına ve AB ile zenginlik hezeyanlarına kapılan halkın bir kesiminin hışmına uğramış görünen Denктаş'ın davadan kolay vazgeçmeyeceği kesin. Bu yüzden hedefteki adam.

Eski ABD Başkanı Clinton, "Türkiye, 21. Yüzyıla şekil verecek ülkedir" dediğinde, Türkiye güçlüdür anlamına geldiği sanısıyla onurlananlar yanıldılar. Kuşkusuz, "21. Yüzyıla Türkiye üzerinden şekil vereceğiz" deseydi kimse hoşlanmazdı. Ortadoğu'nun ve Türkiye'nin kaderi Türkiye üzerinden belirleniyor, fakat Türkiye dümende değil; şekil vermiyor, şekilleniyor...

Helsinki ile başlayan süreçte ince ayarlanmış keskin viraja Türkiye hariç tüm taraflar hazırlıklı girdiler. Anımsayalım; 11 Aralık 1999 Helsinki'den gelen sesle nihayet AB kapısı Türkiye'ye aralandı ve Helsinki süreci starta geçti... Türkiye artık aday üyeydi.

Türkiye'nin adaylık statüsüne kabul edilışinin iç ve dış yankılarını çeşitli boyutlardan ele almak mümkün. Tüm taraflar için öncelikli gelen, bu yeni süreçten kimin en fazla yararı sağlayacağı değerlendirmesinin yapılmasıdır kuşkusuz. Ancak yanılgıya düşmemek için bu süreci yalnızca Helsinki'de belirlenen statüko ile değil, geleceğe yönelik hesaplar ve açılımlarla da değerlendirmek gerekiyor.

Dünyanın değişen çehresinin Türkiye'ye yansımalarının ortaya çıkardığı yeni statüye Türkiye'nin yeterince güçlü bir pozisyonda gidemeyişinde hem ekonomik koşulların zorlayıcılığı, hem de Amerika ve Yunanistan'ın başını çekerek estirilen sıcak dostluk havasının baskısı etkili oldu denilebilir. Türkiye'nin üst üste yaşadığı felaketlerin ortaya çıkardığı duygusal ortam, esasen Avrupa ve Amerika'yı zorlayan sürecin başlatılması için lehlerinde sonuç verecek çıkışı yaratmış; 17 Ağustos sonrasına, üç aylık kısa bir süreye sığdırılan çabaların yoğunluğu ve tutarlı çizgisi, Batı Klübü'nün senaryosunun onun istediği şekilde sonuçlanmasını sağlamıştır. AGİK Zirvesi, Clinton'un ziyareti, Clinton yoldayken Denктаş'a gönderilen davet mektubu, Helsinki Zirvesi ile denk getirilen Newyork görüşmeleri bir rastlantı mı idi dersiniz? Biraz hafızalar zorlanınca, Annan Planı sürecinin yüzyıl sona ermeden başlatıldığı anlaşılacaktır.

Senaryonun en önemli ve nihai aşaması; uluslararası hukuka aykırı bir şekilde Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa Birliği'nin üyesi oldurulmasıdır. Üstelik bu aşamaya Türkiye Avrupa Birliği ile kamaşmış gözleri önünde ulaşılmıştır. Türkiye daha şimdiden verilebilecek tavizlerin azamisini vermiş durumdadır. Gerek KKTC'de, gerekse Türkiye'de bölünmüş kamuoyunun korunması gayretleri ile bu tavizkar süreç pekiştirilmek istenmektedir.

Söylemler ve yaşananlar ortada. Yüzyılın dengelerinin yeniden belirlenmesinde terminal ülke olan Türkiye'nin çıkarlarını kollamak için Denktaş gibi liderlere gereksinim var. Yıllardır halkının özgürlüğü için yılmadan mücadele veren mücahidi değil, onu hedef alanların amaçlarını sorgulamakta yeterince geciktik.

Alexis de Tocqueville; *"Geçmiş geleceğe ışık tutmuyorsa, akıl karanlıklar içerisinde yürümeye başlamıştır"* der. Tek yapacağımız şey akılcı olmak. İç politikada hatalarınızı düzeltme olanağı nispeten vardır. Dış politika ise hata kaldırmaz. Atılan adımların geri dönüşü yoktur. Dış politika derslerinde ilk öğretilen devletler arasındaki ilişkilerin çıkarlara dayandığıdır. Değişen koşullara uyum, çıkarlarınızı nasıl kollayacağınızı gözden geçirmeniz anlamına gelir, vazgeçmek değil. Geleneksel politikadan bıktık savunusuyla Denktaş'a buyurganlık yapanlara duyurulur...